

Filén – en stenhuggare

Flintull Anders Andersson, kallad Filén, föddes 12 april 1878 i Flintullgården i Gruddbo som nummer två i en syskonskara på tre. System Karin var sex år äldre, och brodern Johan var hela sexton år yngre.

Föräldrarna Flintull Anders Andersson och Ryss Margit, född Jönsson, var småbrukare. Ryss Margit kom från en gård som låg mellan nuvarande Nygårdsvägen och Rothagevägen.

Anders gick i vanlig folkskola, 4 år. Som de flesta solleröbor fick han tidigt börja hjälpa till med sysslorna på gården. Han gick senare den folkhögskolekurs som hölls på Sollerön.

Hela livet var Anders även en flitig besökare på biblioteket som fanns i godtemplarhuset. Anders var även medlem i IOGT.

Som stenhuggare var Anders vida känd, och han fick uppdrag långt utanför socknens gränser. Råmaterialet till sitt arbete tog han i Gesunda. Vid Gesundabergets fot fanns den granit som behövdes.

Tillsammans med sin kompanjon Bäck Jerk (Erik Wickman) kilade man fram de stenstycken som behövdes med hjälp av mejsel, slägga och kilar. De kunde se på stenen var den gick att spräcka. Under den tid det tog att göra dessa bodde man i Gesunda under veckorna. Stenstyckena lastades sedan med hjälp av ett spel på en trilla och kördes med häst hem till Flintullgården. Där bearbetades råmaterialet med slägga och mejsel.

De vanligaste produkterna som tillverkades var material till byggnadsarbeten som t.ex. grundstenar och brunnskransar. Många av Solleröns byggnader står på grundstenar, tillverkade av Filén, t.ex. den gamla sockenstugan stod på sådana grundstenar tillverkade 1937. Många byggnader i Bodarna står på grundstenar som Filén tillverkat. Råmaterialet till dessa kommer från ett stenbrott man hade i Åsens fåbodar.

Tidigt arbetsplatsfoto. Okänt var. Filén nr tre från vänster

På kyrkogården är det många gravstenar som han har mejslat fram, brunnen på norra delen av kyrkogården är också Filéns verk. Han gjorde mängder av majstångstenar som fortfarande finns i bruk i byarna runt Mora. Bland annat den i Mångberg, den som finns på Solleröparken och den som står på hembygdsgården. Stenen på hembygdsgården stod tidigare i Kåssgatu i Gruddbo.

I Mora fanns tidigare en järnhandel som hette Weisenburgs. Där fanns ett par ståtliga grindstolpar som Filén tillverkat, dessa finns nu efter Burmavägen vid infarten till Trasjön. Weisenburgs låg vid nuvarande S:t Mikaelstatyn på gågatan.

Entrétrappor i sten var också en vanlig produkt. Konsums trappor på både fram- och baksidan av huset har han tillverkat, i dag finns bara den på baksidan kvar. Vid den gamla busstationen i Mora som låg på kajen gjorde han plattläggningen 1942.

Fin hos fotografen

En av de stora kunderna var Norsbro stenhuggeri i Leksand. Åt dem tillverkade han råmaterial till gravvårdar. Dessa togs från Gesunda, sedan transporterades de med båt till Norsbro.

NORSBRO STENHUGGERI

LEKSAND
TELEFON 483
RODVAJRD 382828

UPPÖR ALLA SLAG AV
STENARBETEN
SPECIALITET
GRAVVÅRDAR

Leksand den 22/7 1923

Provisionsuppgift över av Anders Filén
sållda gravvårdar.

De O. Danielsson	Nr. 102	20p	Ru. 20,40
Kräng Olof Andersson	9840	"	- 12,68
			Summa 40,08
F. i. och			
	Sten. 8, 396	Sten. a 60 km	503,76
Järnar behörrnit			500 00
		Rest.	3,76
0,733 km		in some	
And. Filén	+ ussane	Nr.	43,98
	Provision		40,08
	Summa		87,82

Av Sollerö Jordägares Hästförening fick han uppdraget att uppföra en vattenbassäng mellan Gruddbo by och Ryssågå för möjlighet till vattning av hästar under färder till och från fastlandet. Denna vattenbassäng, i dagligt tal kallad "vatubutt'n" blev klar 1935 och står fortfarande kvar. Till byggnationen åtgick bl.a. sex säckar cement. Vatubutt'n var en sinnrik konstruktion som hade ett tillflöde från en närliggande källa och system med avrinning som gjorde att den alltid var välfylld med friskt vatten. Det sägs att hästarna väl kände till detta och skyndade sig sista biten uppför Ryssågå för att dricka vatten, och inget kunde få dem att fortsätta innan de var nöjda.

Filén förblev ungarl i hela sitt liv och bodde på hemgården tillsammans med brodern Johan och dennes familj. Den mest kända kvinnan i Anders liv var en staty på en naken yppig kvinna som han hade på sitt rum.

Exakt varför han fick namnet Filén är okänt, men man tror att det från början varit ett öknamn på honom. I vilket fall kallades han aldrig för något annat än detta. Detta namn blev så vedertaget att han skrev sitt namn som Anders Filén. Han ville också formellt byta efternamn, men fick avslag av myndigheterna. Det

Vatubutt'n, ett landmärke på vägen till Gesunda.

Foto: Marianne Brottare

fanns visst någon kaptan Filén som motsatte sig detta. En annan följd blev att Flintullgården kom att kallas "Filéngard", och så är det ju än i dag.

Anders Filén blev 65 år gammal. På försommaren 1943 när han var i Malung på arbete med byggnation av en entrétrapp till Jofa drabbades han av hjärnblödning. Han fördes till Mora Lasarett där han avled 29 juli.

Hans brorsbarn minns honom som en glad och rolig farbror. Han hade alltid en slant i beredskap i fall man tjatade tillräckligt. När han kom hem till Filéngard efter en arbetsvecka i stenbrottet i Gesunda fanns det oftast en bit korv eller något annat gott i ryggsäcken. Vid högtidliga tillfällen tog han sig med glädje en cigarr. Sommaren 1920 var han och kusinen Johannes Melander på Åreskutans topp. Säkert en stor upplevelse även på den tiden.

Det finns väl få solleröbor som efterlämnat så många konkreta arbeten efter sig, och som med all sannolikhet kommer att bestå än i många år. Man kan säga att Anders Filéns eftermäle är hugget i sten.

Mats Brottare